

Koivuranta-Vaara Päivi

15.3.2017

9/2017

Till kommun- och stadsstyrelserna
Till samkommunernas styrelser

Lagen om smittsamma sjukdomar

Den nya lagen om smittsamma sjukdomar trädde i kraft 1 mars 2017 och ersätter lagen från år 1986 med ändringar.

Kommunen ansvarar fortfarande för bekämpningen av smittsamma sjukdomar inom sitt område och bland annat för organiseringen av hälsokontroller. Sjukvårdsdistriktet stöder kommunen med sin sakkunskap.

Beslutsfattandet i frågor som behandlats av det organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar i kommunen överförs till en läkare i tjänsteförhållande. Utöver kommunen och sjukvårdsdistriktet utser också regionförvaltningsverket en läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar. Ställningen för Institutet för hälsa och välfärd (THL) som nationell sakkunniginrättning stärks.

Ökningen av vårdrelaterade infektioner och mikrober som är synnerligen resistenta mot läkemedel hör till de utmaningarna för bekämpningen av smittsamma sjukdomar som är allt svårare. Den nya lagen preciserar arbetsfördelningen och skyldigheterna för hälso- och sjukvårdens och socialvårdens verksamhetsenheter.

Institutet för hälsa och välfärd, sjukvårdsdistrikten och kommunerna får rätt att upprätta fallspecifika register för att utreda epidemier och spåra smittan. Uppföljningen av anmälningar om biverkningarna av vaccinationer överförs från Institutet för hälsa och välfärd till Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet (Fimea).

Lagen om smittsamma sjukdomar ålägger alla förvaltningsnivåer att förbereda sig på exceptionella epidemier, såsom en pandemi, och klargöra arbetsfördelningen sinsemellan. Social- och hälsovårdsministeriet har styrningsansvaret som hittills.

I och med att lagen om smittsamma sjukdomar reviderats införs en ny förmån, dagpenning vid smittsam sjukdom. Den ersätter de tidigare förmånerna, dvs dagpenningen och ersättningen för förlorad inkomst, som en arbetstagare fått vid frånvaro från arbetet på grund av karantän eller isolering.

I detta cirkulär presenteras lagens innehåll i komprimerad form med betoning på i synnerhet kommunens ansvar i bekämpningen av smittsamma sjukdomar.

Närmare upplysningar:

Päivi Koivuranta-Vaara, administrativ överläkare,
tfn 09 771 2774

Lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016)

Klassificering av smittsamma sjukdomar (4–5 §)

Som tidigare delas smittsamma sjukdomar in i tre grupper: allmänfarliga, övervakningspliktiga (tidigare anmälningspliktiga) och andra smittsamma sjukdomar. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om vilka sjukdomar som är allmänfarliga och vilka som är övervakningspliktiga. Genom förordning av statsrådet föreskrivs också närmare om anmälningsplikt för de andra smittsamma sjukdomar som kräver kontinuerlig uppföljning.

- En smittsam sjukdom är allmänfarlig om smittsamheten är stor, sjukdomen är farlig och sjukdomsspridning kan förhindras med hjälp av åtgärder som riktas mot den som har insjuknat eller utsatts för sjukdomsalstrare.
- En smittsam sjukdom är övervakningspliktig om det för uppföljningen av förekomsten av sjukdomen behövs uppgifter som lämnas av en läkare eller ytterligare uppgifter som samlas in separat, om det för att förebygga sjukdomsspridning krävs särskilda åtgärder för att säkerställa undersökning för att konstatera sjukdomen samt vård och behandling av sjukdomen, eller det är fråga om en sjukdom som kan förebyggas med hjälp av det nationella vaccinationsprogrammet.
- I gruppen andra smittsamma sjukdomar kräver en del sjukdomar kontinuerlig uppföljning på grund av den sjukdomsburda eller epidemirisk som sjukdomen innebär för befolkningen.

Myndigheternas ansvar i organiseringen av bekämpningen av smittsamma sjukdomar (6–13 §, 18–19 §)

Den allmänna planeringen, styrningen och övervakningen av bekämpningen av smittsamma sjukdomar hör till Social- och hälsovårdsministeriets uppgifter. Ministeriet ansvarar för den rikstäckande beredskapen för störningar inom hälso- och sjukvården eller för hot om sådana, och för ledarskapet i dessa situationer. Som sakkunniginrättning vid bekämpningen av smittsamma sjukdomar finns vid Social- och hälsovårdsministeriet en delegation för smittsamma sjukdomar.

Nationell sakkunniginrättning för bekämpningen av smittsamma sjukdomar är Institutet för hälsa och välfärd (THL), som med sin sakkunskap stöder Social- och hälsovårdsministeriet och regionförvaltningsverken, upprätthåller rikstäckande epidemiologiska uppföljningssystem för bekämpningen av smittsamma sjukdomar samt styr och stöder bekämpningen av smittsamma sjukdomar i kommunerna, samkommunerna för sjukvårdsdistrikten och verksamhetsenheterna inom socialvården och hälso- och sjukvården. Institutet ska också som behörig myndighet i Europeiska unionen svara för den epidemiologiska uppföljningen och anmälningen av smittsamma sjukdomar.

Institutet för hälsa och välfärd har en viktig roll också i genomförandet av laboratorieundersökningar för att konstatera smittsamma sjukdomar. Institutet är ett nationellt expertlaboratorium som bedriver sin verksamhet på de villkor som ställs av Världshälsoorganisationen och Europeiska unionen och deltar i expertlaboratoriernas samarbete.

Laboratorieundersökningar och laboratorieuppgifter som är nödvändiga för bekämpningen av smittsamma sjukdomar utförs vid Institutet för hälsa och välfärd och i laboratorier som har beviljats tillstånd för det. Regionförvaltningsverket beviljar tillstånd för laboratorierna och ska begära utlåtande av Institutet för hälsa och välfärd innan ett laboratorium beviljas tillstånd. Även i övervakningen av laboratorierna anlitar verket expertstöd från Institutet för hälsa och välfärd.

Regionförvaltningsverket samordnar och övervakar bekämpningen av smittsamma sjukdomar inom sitt område. Verket övervakar att samkommunerna för sjukvårdsdistrikten har regional beredskap för störningar inom hälso- och sjukvården. Vid regionförvaltningsverket

ska det finnas en läkare som står i tjänsteförhållande till regionförvaltningsverket och ansvarar för smittsamma sjukdomar.

Samkommunen för sjukvårdsdistriktet styr och stöder kommunerna och verksamhetsenheterna inom socialvården och hälso- och sjukvården med sin sakkunskap inom bekämpning av smittsamma sjukdomar, utvecklar regionalt diagnostiken och behandlingen och utreder epidemier tillsammans med kommunerna. I samkommunen för sjukvårdsdistriktet ska det finnas en läkare som står i tjänsteförhållande till samkommunen och ansvarar för smittsamma sjukdomar.

Kommunen ska inom sitt område organisera bekämpningen av smittsamma sjukdomar som en del av folkhälsoarbetet på det sätt som föreskrivs i folkhälsolagen, hälso- och sjukvårdslagen och lagen om smittsamma sjukdomar. I kommunen ska det finnas en läkare som står i tjänsteförhållande till kommunen och ansvarar för smittsamma sjukdomar. Den läkare som vid hälsovårdscentralen ansvarar för smittsamma sjukdomar ska utreda arten och utbredningen av en misstänkt eller konstaterad smittsam sjukdom samt vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att sjukdomen sprids.

Regionförvaltningsverket ska inom sitt verksamhetsområde övervaka att bekämpningen av smittsamma sjukdomar är lagenlig och sköta anknytande styrning. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården styr regionförvaltningsverkens verksamhet. Dessutom övervakar verket att bekämpningen av smittsamma sjukdomar är lagenlig och ger anvisningar i synnerhet när det är fråga om ärenden som är principiellt viktiga, som gäller flera regionförvaltningsverk eller hela landet, som har ett väsentligt samband med andra övervakningsärenden som behandlas vid Tillstånds- och tillsynsverket samt ärenden som regionförvaltningsverket är jävigt att behandla.

Identifiering av insjuknade och personer som misstänks ha insjuknat och spårning av smitta (14–17 §, 20–27 §)

Kommunen ska anordna allmänna vaccinationer och hälsokontroller för förebyggande av smittsamma sjukdomar. Att delta i vaccinationerna eller hälsokontrollerna är frivilligt.

Regionförvaltningsverket kan förordna om till exempel hälsokontroll av personer som vistas på någon ort eller på en viss arbetsplats eller i ett visst färdmedel, om undersökningen behövs för att förhindra att en allmänfarlig smittsam sjukdom sprids. Regionförvaltningsverket kan i allvarliga situationer besluta att det är obligatoriskt att delta i hälsokontroller.

Den läkare som konstaterar en allmänfarlig eller övervakningspliktig sjukdom är i första hand ansvarig för att den patient som insjuknat och andra som eventuellt har smittats undersöks och får vård. Om läkaren inte själv kan vidta åtgärderna ska läkaren överföra uppdraget med de uppgifter som är nödvändiga för vården och behandlingen till den läkare som vid kommunen eller samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar. Överföringen av vårdansvaret ska antecknas i patientjournalen.

Om en läkare får veta att en patient lider av eller under sin livstid har lidit av en allmänfarlig eller övervakningspliktig smittsam sjukdom som kan medföra smittrisk för andra personer, ska läkaren informera den läkare som i kommunen eller sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar. Den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar har då oberoende av sekretessbestämmelserna utan att uppge smittkällan rätt att informera personen i fråga om att det finns en sannolik fara för smitta.

Den som har insjuknat eller med fog misstänks ha insjuknat i en allmänfarlig eller övervakningspliktig smittsam sjukdom är för att förhindra att den smittsamma sjukdomen sprids skyldig att meddela den läkare som utreder saken på vilket sätt, när och var han eller hon har smittats samt namnen på de personer som kan ha varit smittbärare eller ha blivit smittade.

Verksamhetsenheterna inom hälso- och sjukvården och socialvården ska bekämpa vårdrelaterade infektioner. Direktören för verksamhetsenheten ska följa upp förekomsten av smittsamma sjukdomar och mikrober som är synnerligen resistent mot läkemedel och

sköta smittbekämpningen med hjälp av de yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som är insatta i bekämpning av smittsamma sjukdomar.

Utredning av epidemier och rätt att få information

Den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar ska utreda lokala epidemier.

Den läkare som i sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar ska inom sjukvårdsdistriktets område styra utredningen av epidemier och smittspårningen samt i samarbete med kommunerna utreda utbredda epidemier.

Om en epidemi har spridit sig till området för flera sjukvårdsdistrikt, om sjukdomen är särskilt allvarlig eller epidemiutredningen annars är viktig för hela riket ska Institutet för hälsa och välfärd styra och stödja smittspårningen och utredningen av epidemier i kommunerna och inom sjukvårdsdistriktet samt genomföra epidemiutredningar. Institutet ansvarar för epidemiutredningar och smittspårning som kräver internationellt samarbete.

Social- och hälsovårdsministeriet har rätt att av andra myndigheter och från privata verksamheter inom socialvården och hälso- och sjukvården få de upplysningar som behövs för skötseln av sina uppgifter.

För att upptäcka epidemier, utreda orsaken till dem och spåra smittan har Institutet för hälsa och välfärd och den läkare som i sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar rätt att utan dröjsmål och kostnadsfritt få de uppgifter som behövs från

- de kommunala och de statliga hälsovårds-, hälsoskydds- och veterinärmyndigheterna och myndigheterna för livsmedelstillsyn
- de laboratorier som undersöker smittsamma sjukdomar, från verksamheter inom den privata socialvården och hälso- och sjukvården, och självständiga yrkesutövare inom hälso- och sjukvården
- researrangörer, inkvarteringsrörelser och dem som äger, innehar eller använder ett luftfartyg eller annat fartyg

Institutet för hälsa och välfärd och den läkare som i sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar har rätt att till andra myndigheter lämna ut sådana upplysningar som erhållits i samband med utredningar av en epidemi och som är nödvändiga för utförandet av de uppgifter som föreskrivits för dessa myndigheter.

Om skyndsamma åtgärder är nödvändiga för att skydda befolkningens hälsa har Institutet rätt att få tillgång till och samköra bl.a. uppgifter i journalhandlingar och i Folkpensionsanstaltens förmånsregister om sjukdomsalstrare, diagnoser, faktorer som påverkat sjukdomsförloppet, samt vården och resultatet av vården. Institutet har också rätt att plocka ut jämförelsepersoner eller ett befolknings sampel från befolkningsdatasystemet.

När en allvarlig epidemi hotar har Institutet för hälsa och välfärd rätt att få uppgifter av verksamhetsutövare om produkter som kan ha överfört smitta och som har köpts av insjuknade och jämförelsepersoner som slumpmässigt plockats ut.

De personuppgifter som samlats in från befolkningsdatasystemet för att utreda epidemin ska förstöras efter det att utredningen av epidemin och smittspårningen har avslutats och det med tanke på bekämpningen av den smittsamma sjukdomen inte längre är nödvändigt att förvara uppgifterna. Smittspårningen ska antecknas i journalhandlingarna.

Anmälan om smittsamma sjukdomar (28–31 §)

En läkare och tandläkare som misstänker eller konstaterar en allmänfarlig och övervakningspliktig smittsam sjukdom ska oberoende av sekretessbestämmelserna göra en anmälan till Institutet för hälsa och välfärd (*anmälan om smittsam sjukdom*). Ett laboratorium som utför undersökningar som gäller smittsamma sjukdomar ska göra en anmälan om

smittsam sjukdom när det konstaterats ett mikrobmynd som gäller en allmänfarlig och övervakningspliktig smittsam sjukdom och andra mikrobmynd som är anmälningspliktiga liksom en eventuell antimikrobiell känslighet.

En anmälan om smittsam sjukdom innehåller patientens identifieringsuppgifter och uppgifter om den som gjort anmälan samt sådana uppgifter om patienten, den smittsamma sjukdomen, mikrobmynd och mikrobens egenskaper, smittsätt, tidpunkt och plats för smitta, vård och behandling samt faktorer som påverkar smittförloppet som är nödvändiga för att förhindra sjukdomsspridning och för att utreda epidemin.

Som identifieringsuppgift uppges patientens personbeteckning samt vid allmänfarliga och övervakningspliktiga smittsamma sjukdomar även patientens namn. Om det hos en patient konstaterats ett annat anmälningspliktigt mikrobmynd som gäller en smittsam sjukdom och patienten saknar personbeteckning, uppges patientens namn, födelsedatum och kön.

Om det, för att förebygga att smittsamma sjukdomar sprids, förutsätts att kommunen skyndsamt vidtar åtgärder ska den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar informeras om detta. En misstänkt eller konstaterad epidemi som sprids via dricksvatten, och andra former av smitta som orsakas av mikrober i livsmiljön eller sprids via djur, ska anmälas till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. En livsmedelsburen epidemi ska anmälas till den kommunala myndigheten för livsmedelstillsyn. Den läkare i kommunen som ansvarar för smittsamma sjukdomar ska till kommunens veterinärmyndighet anmäla en misstänkt, konstaterad eller känd zoonos.

Register över smittsamma sjukdomar (32 §)

På grundval av anmälningarna om smittsamma sjukdomar ska Institutet för hälsa och välfärd föra ett rikstäckande register över smittsamma sjukdomar för uppföljning och bekämpning av sjukdomar samt för myndighetsverksamhet, statistikföring och forskning. Institutet kan komplettera uppgifterna med uppgifter från befolkningsdatasystemet som gäller patientens boendekommun, boningsort, födelseland, datum för inflyttning till landet, nationalitet och eventuella dödsfall.

Den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar ska, utifrån de uppgifter som läkaren skaffar från laboratorerna och den verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården där patienten vårdas, göra framställning om rättelse av uppgifterna till Institutet i fråga om de sjukdomsfall som registrerats på sjukvårdsdistriktets område.

Övriga register (33–43 §)

Sampelbaserat uppföljningsregister

Det är inte möjligt att få tillräckligt med information från de anmälningar som lämnats av läkare eller laboratorier om förekomsten av vanliga smittsamma sjukdomar, såsom luftvägsinfektioner och smittsamma sjukdomar som överförs sexuellt eller via droger som injicerats, och om faktorer som ökar risken för en sjukdom och som är viktiga för bekämpningen. Ett lämpligt uppföljningssätt vid dessa sjukdomar är sampelbaserad övervakning. För övervakningen utses verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården eller socialvården frivilliga som är regionalt och befolkningsmässigt representativa. Om sampelbaserad uppföljning av smittsamma sjukdomar föreskrivs genom förordning.

Verksamhetsenheterna inom hälso- och sjukvården och socialvården ska lämna uppgifterna till Institutet för hälsa och välfärd, i regel med skriftligt samtycke från de patienter eller klienter som deltar i sampeluppföljningen. Om det kan strida mot personens intresse att lämna personuppgifter kan samtycke till sampeluppföljning undantagsvis fås muntligt utan att något vittne behöver närvara.

Register över vårdrelaterade infektioner

Institutet för hälsa och välfärd för ett rikstäckande register över vårdrelaterade infektioner. Institutet har rätt att från verksamhetsenheterna inom hälso- och sjukvården och socialvården få patient- och klientspecifika uppgifter om diagnoser som gäller vårdrelaterade infektioner och om orsaken till sjukdomen samt de faktorer som påverkat smittförloppet. Institutet kan komplettera uppgifterna med uppgifter ur befolkningsdatasystemet om patientens och kundens boendekommun och boningsort och eventuella dödsfall.

Sjukvårdsdistriktet upprätthåller ett regionalt register över vårdrelaterade infektioner för uppföljning och bekämpning av infektioner. Sjukvårdsdistriktet har rätt att få information av verksamhetsenheterna inom hälso- och sjukvården och socialvården, och sjukvårdsdistriktet kan komplettera uppgifterna med befolkningsdatasystemets uppgifter.

Register över bärare av mikrober som är synnerligen resistent mot läkemedel

Sjukvårdsdistriktet för ett regionalt register över bärare av mikrober som är synnerligen resistent mot läkemedel för att följa upp förekomsten av dessa mikrober och för att förebygga att de sprids samt för att göra det möjligt att ordna ändamålsenlig vård och behandling för dem som införts i registret.

Register över fall av en viss sjukdom

Institutet för hälsa och välfärd, sjukvårdsdistriktet eller kommunen kan upprätta ett personregister över fall av en viss sjukdom eller över en begränsad epidemi för spårning av en allmänfarlig eller övervakningspliktig smittsam sjukdom eller någon annan smittsam sjukdom eller för uppföljning av bärare av mikrober och av dem som misstänks ha utsatts för smitta. Registret över fall av en viss sjukdom ska förstöras så snart det inte längre är nödvändigt för bekämpningen av den smittsamma sjukdomen.

Utlämnande av registeruppgifter

Institutet för hälsa och välfärd kan, i den utsträckning det är nödvändigt för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, från det rikstäckande registret över smittsamma sjukdomar och från registret över fall av en viss sjukdom lämna ut uppgifter till de läkare som vid regionförvaltningsverket, inom sjukvårdsdistriktet och inom kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar.

Den läkare som i sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan i nödvändig utsträckning lämna ut uppgifter som läkaren erhållit från det riksomfattande registret över smittsamma sjukdomar till den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar, till blodtjänstinrättningar och blodcentraler, samt till hälso- och sjukvårdsenheter som genomför transplantationer av vävnader och organ.

Den läkare som i sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan överlämna de uppgifter som läkaren erhållit ur registret över bärare av mikrober som är synnerligen resistent mot läkemedel till en annan hälso- och sjukvårdsenhet.

Vaccinationer (44-54 §)

I det nationella vaccinationsprogrammet ingår de vaccinationer som ges för att skydda befolkningen mot smittsamma sjukdomar. Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om innehållet i vaccinationsprogrammet. Institutet för hälsa och välfärd styr genomförandet av det nationella vaccinationsprogrammet, följer upp genomförandet och verkningarna samt bedriver forskning och lägger fram förslag till utveckling av det nationella vaccinationsprogrammet. Kommunen ska ordna vaccinationer i enlighet med det nationella vaccinationsprogrammet, men staten bekostar vaccinerna. I praktiken ges vaccinationer vid rådgivningar, inom skolhälsovården och vid hälsovårdscentraler.

Statsrådet kan besluta om verkställande av allmänna frivilliga vaccinationer utöver det nationella vaccinationsprogrammet. Bestämmelser om vaccinationer ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Ett exempel på detta är vaccinationen mot influensa A(H1N1)v som

genomfördes 2009–2010. Kommunen ska också ordna allmänna frivilliga vaccinationer som statsrådet beslutat om.

Om en allmän frivillig vaccination måste genomföras skyndsamt, kan statsrådet ge företagshälsovården rätt att medverka i genomförandet av vaccinationen och ålägga verksamhetsenheter inom den offentliga hälso- och sjukvården och inom socialvården att ordna vaccination för sina patienter och klienter och personalen som vårdar dem.

För att förebygga smittsamma sjukdomar måste kommunen ordna vaccinationer som inte hör till det nationella vaccinationsprogrammet. En person kan behöva ett läkarordinerat vaccin på grund av sitt hälsotillstånd eller till exempel med tanke på smittrisen i samband med en resa. Kommunen är ändå inte skyldig att skaffa dessa vacciner.

Genom förordning av statsrådet kan det föreskrivas om obligatoriska vaccinationer för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom som kan orsaka allvarlig skada på livet och hälsan för hela befolkningen eller en del av den. Obligatorisk vaccination kan också begränsas till en viss befolkningsdel, grupp eller åldersklass. Obligatorisk vaccination ska ordnas av kommunerna. Obligatorisk vaccination kan bli aktuell främst i händelse av en epidemi orsakad genom bioterrorism.

Social- och hälsovårdsministeriet beslutar om ekonomiskt eller i övrigt betydande upphandling av vacciner. Institutet för hälsa och välfärd ansvarar för att ministeriets beslut om upphandling av vacciner verkställs och för distributionen av vaccinerna.

Institutet följer upp vaccinernas effekt, verkningar och säkerhet. Institutet måste vidta åtgärder för att utreda eventuella biverkningar, för vilket institutet har rätt att få tillgång till uppgifter som är nödvändiga för att utföra uppgifterna.

En hälso- och sjukvårdsanställd har rätt att anmäla biverkningar av ett vaccin eller en vaccination till Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet (Fimea), som dokumenterar mottagna anmälningar i ett register över biverkningar för att säkerställa läkemedels- och patientsäkerheten.

Vaccination av anställda och studerande för att skydda patienter

De som har ett bristfälligt vaccinationsskydd får bara av särskilda skäl arbeta i klient- och patientutrymmen vid verksamhetsenheter inom socialvården och hälso- och sjukvården där man vårdar klienter eller patienter som medicinskt sett är utsatta för allvarliga följder av smittsamma sjukdomar. Denna bestämmelse tillämpas från och med 1 mars 2018.

Anställda och studerande som deltar i praktik ska ha ett skydd mot mässling och vattkoppor antingen via vaccination eller via genomgången sjukdom. Dessutom förutsätts det att anställda är vaccinerade mot influensa och att den som arbetar med spädbarn har vaccinerats mot kikhosta. Studerandehälsovården ska se till att studerande som deltar i praktik har ett sådant vaccinationsskydd som avses.

I enlighet med lagen om integritetsskydd i arbetslivet och personuppgiftslagen har arbetsgivaren med samtycke av den anställde eller praktikanten rätt att behandla uppgifter om deras lämplighet i fråga om tillräckligt vaccinationsskydd.

Vaccinationer som ges på grund av arbetsrelaterade risker och som inte ingår i det nationella vaccinationsprogrammet hör till den företagshälsovård som arbetsgivaren ska ordna enligt lagen om företagshälsovård.

Åtgärder för att begränsa smittspridning (55–71 §, 82 och 89 §)

Tuberkulosutredning

Arbetsgivaren ska av sina anställda kräva tillförlitliga uppgifter som visar att personen inte lider av tuberkulos i andningsorganen, om det finns grundad anledning att misstänka att

personen lider av sjukdomen och denne utför sådana uppgifter i vilka följderna av att tuberkulosen sprids är allvarigare än normalt. Sådana uppgifter är arbete vid verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och socialvården samt vård av barn under skoleåldern.

Uppgifterna ska lämnas innan anställningen börjar eller under tiden i arbetet om det finns en grundad anledning att misstänka att personen lider av tuberkulos i andningsorganen. En grundad anledning är långvarig eller återkommande vistelse i ett land där tuberkulos är en allmän sjukdom eller någon annan särskild exponering för tuberkulos.

Salmonellautredning

Arbetsgivaren ska av sina anställda kräva tillförlitliga uppgifter som visar att personen inte lider av salmonellos, om denne utför sådana uppgifter i vilka risken för att salmonellasmittan sprids är större än normalt. Sådana uppgifter omfattar arbete i en livsmedelslokal som innefattar hantering av oförpackade livsmedel som serveras utan uppvärmning och arbetsuppgifter på en mjölkproduktionsgård som innefattar annan mjölkbehandling än mjölkning, om gården levererar mjölken till ett mejeri som inte pastöriserar den.

Arbetsgivaren ska kräva att arbetstagaren lämnar utredningen innan anställningen börjar eller under tiden i arbetet om det finns grundad anledning att misstänka att personen är bärare av salmonellabakterier.

Beslut om frånvaro från arbete, dagvård och läroanstalt

Om spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom inte kan förhindras med andra åtgärder kan den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar fatta beslut om att den som insjuknat eller misstänks ha insjuknat ska bli borta från sitt arbete, dagvårdsplatsen eller läroanstalten under sammanlagt högst två månader utan avbrott. Beslutet om att en person ska bli borta från sitt arbete, dagvårdsplatsen eller läroanstalten ska återkallas genast när personen inte längre är smittfarlig. Läkaren kan fatta beslut om en förlängning av frånvarotiden med högst sex månader i sänder.

Det är möjligt att fatta beslut om frånvaro också för att förhindra spridning av någon annan än en allmänfarlig smittsam sjukdom, exempelvis en epidemi av MRSA-bakterien eller streptokock A.

Den som för att förhindra spridningen av en smittsam sjukdom har förordnats att utebli från sitt förvärvsarbete, hållas isolerad eller i karantän har rätt att som ersättning för inkomstbortfall få dagpenning vid smittsam sjukdom. Samma rätt har vårdnadshavare till ett barn under 16 år, om barnet har förordnats att hållas hemma och vårdnadshavaren av denna orsak är förhindrad att arbeta.

Åtgärder i samband med en omfattande smittrisk

När en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en misstänkt sådan som medför omfattande smittrisk har konstaterats eller kan väntas förekomma, kan det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar fatta beslut om att stänga verksamhetsenheter inom socialvården och hälso- och sjukvården, läroanstalter, daghem, bostäder och motsvarande lokaler och förbjuda allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar. Regionförvaltningsverket kan fatta motsvarande beslut inom sitt område om det behövs inom flera kommuners område.

Om någon annan än en allmänfarlig smittsam sjukdom medför omfattande smittrisk, kan det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar och regionförvaltningsverket inom sitt område fatta beslut om att läroanstalter och daghem ska stängas, om det är nödvändigt för att förhindra sjukdomsspridning.

Besluten meddelas för högst en månad. Åtgärderna ska genast avslutas när det inte längre finns någon smittrisk.

Karantän och isolering

Om en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en misstänkt sådan inte på något annat sätt kan förhindras från att spridas, kan den läkare som i kommunen ansvarar för smittsamma sjukdomar besluta att en person ska hållas i karantän i högst en månad. Beslut om karantän kan meddelas den som utsatts för en allmänfarlig smittsam sjukdom och kan även meddelas oberoende av personens vilja.

Den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar kan fatta beslut om att förlänga tiden i karantän med högst en månad. Karantänen ska hävas omedelbart om förutsättningarna för karantän inte längre föreligger. Beslutet om hävning av karantän fattas av den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar.

Läkaren kan besluta att den som insjuknat i en allmänfarlig smittsam sjukdom eller i en misstänkt sådan ska hållas isolerad på en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården i högst två månader, om risken för att sjukdomen ska spridas är uppenbar och sjukdomsspridning inte kan förhindras med hjälp av andra åtgärder. Läkaren kan förlänga tiden i isolering för en person med sammanlagt högst sex månader i sänder. Läkaren kan meddela beslut om isolering och ordinera nödvändig vård och behandling som ges på isoleringsplatsen oberoende av patientens vilja.

Karantän och isolering ska genomföras så att patientens rättigheter inte inskränks i onödan. Personen i fråga ska hållas i karantän i sin bostad eller på någon annan plats som den som meddelat beslutet har godkänt eller anvisat. Dörren till karantän- eller isoleringsrummet får låsas från utsidan om det är nödvändigt för att förhindra att en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom sprids via luften, droppar eller beröring. Beslutet om att låsa dörren från utsidan fattas av den läkare i tjänsteförhållande som ansvarar för smittsamma sjukdomar. Patientens rätt att träffa utomstående kan begränsas genom beslut av läkaren.

Den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan besluta att rengöringar och desinficeringar ska genomföras. Läkaren kan också fatta beslut om att bagage, containrar eller andra varor ska hållas i karantän i högst två månader. Karantän för varor kan förlängas med högst tre månader.

I brådskande fall kan någon annan än den legitimerade läkare som är verksam inom den offentliga hälso- och sjukvården besluta att en person eller varor ska hållas i karantän eller en person hållas isolerad. Läkaren kan också besluta om nödvändig hälso- och sjukvård, läkemedelsbehandling trots att personen motsätter sig det eller begränsning av kontakter under högst tre dagar. Beslutet ska så snart omständigheterna tillåter det föreläggas den läkare i tjänsteförhållande för fastställelse som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar.

Om skyndsamma åtgärder behövs för att förhindra spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom, kan Social- och hälsovårdsministeriet samt regionförvaltningsverket och det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar inom sitt verksamhetsområde fatta nödvändiga beslut om karantän och isolering.

Handräckning

Om Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverket, det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar eller de läkare som i kommunen eller i sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar konstaterar att spridningen av en allmänfarlig eller misstänkt allmänfarlig sjukdom inte kan förhindras på något annat sätt ska polisen, räddningsmyndigheten eller försvarsmakten på begäran av någon av dem lämna handräckning.

Användning av läkemedel, produkter och utrustning (72–77 §)

För att säkerställa en ändamålsenlig och jämlik läkemedelsbehandling när en exceptionell epidemi hotar eller pågår kan Social- och hälsovårdsministeriet för viss tid begränsa för-

skrivning och överlåtelse av läkemedel avsedda för behandling av den smittsamma sjukdomen eller utfärda rättigheter att förskriva och överlåta läkemedel. Social- och hälsovårdsministeriet har rätt att besluta om ibruktagning och distribution av läkemedel, produkter och utrustning för hälso- och sjukvård samt skyddsutrustning som anskaffats för säkerhetsupplagring. Likaså kan ministeriet meddela användnings-, tillverknings- och doseringsanvisningar som avviker från försäljningstillståndet för läkemedlen.

Avvikelse från läkemedelslagen får också göras på andra sätt, bl.a. tillåta användning av ett läkemedelspreparat utan försäljningstillstånd, från sjukhusapotek kan läkemedelspreparat expedieras till andra hälso- och sjukvårdsenheter, eller de läkemedel som behövs för att behandla en smittsam sjukdom kan överlämnas till patienter och enhetens personal. Fimea ansvarar för läkemedelsdistributionens säkerhet och funktion samt styrningen av aktörerna inom läkemedelsområdet.

Social- och hälsovårdsministeriet kan för behandlingen av en smittsam sjukdom och dess följsjukdomar bevilja undantag för viss tid så att en produkt eller utrustning för hälso- och sjukvården kan tas i användning, även om det inte har gjorts någon bedömning av överensstämmelsen med kraven på det sätt som anges i lagen.

Genom förordning av Social- och hälsovårdsministeriet får utfärdas närmare bestämmelser om avvikelser angående förskrivning och överlåtelse av läkemedel, användningen av läkemedel och det läkemedelspris som tas ut av patienten och om förfaranden som avviker från läkemedelslagen och från lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård.

Förordningar

Statsrådet har utfärdat en förordning om smittsamma sjukdomar (146/2017) och Social- och hälsovårdsministeriet har utfärdat en förordning om vaccinationer (149/2017). Bägge förordningarna trädde i kraft 13.3.2017.

FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

Hanna Tainio
vice verkställande direktör

Tarja Myllärinen
direktör, social- och hälsovård